

Бобро Лілія Вікторівна,
кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри дошкільної освіти
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, Україна

ОСОБЛИВОСТІ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙНИХ ПРОЯВІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасний етап життя характеризується насиченістю подіями негативного характеру, частою зміною умов життя, доступністю та наповненістю інформації про хвороби, політичні сутички, стихійні лиха та іншу. Не менш негативний вплив здійснюють легкодоступні мультфільми для дітей дошкільного віку, сюжет яких сповнений злоби, несправедливості, фантастичними героями, які творять зло. Вище перелічені фактори негативно впливають на розвиток емоційної сфери дитини й сприяють виникненню та переважанню негативних емоцій у дітей дошкільного віку. Цим зумовлюється актуальність досліджуваної проблеми.

У психології науковцями, Г. Бреславом, Г. Дюпоном, О. Захаровим, О. Добровольської, К. Ізардом, І. Ільїном виділяються наступні види емоцій: негативні, позитивні, нейтральні, нетрадиційні, статичні, динамічні.

У даній публікації розглядаємо негативні емоційні прояви дітей старшого дошкільного віку. Вони названі саме так у зв'язку з тим, що пов'язані зі стражданням, болем, фізичним дискомфортом, присутній напрузі та тривозі. До негативних емоційних станів зазвичай відносять злість, гнів, лють, істеріку, страх, образу, розчарування, смуток та інші.

П. Анохін розробив теорію емоцій, яка стверджує, що знак і сила емоції визначаються ступенем досягнення мети. У разі, якщо мета досягнута, то

виникає позитивна емоція, якщо не досягнута, то негативна. П. Анохін висунув положення, згідно з яким негативні емоційні прояви мобілізують організм на задоволення потреб [1].

Г. Бреслав надає визначення поняттю «негативні емоції» і трактує його як емоції, засновані на неприємних суб'єктивних переживаннях. Вони призводять до реалізації адаптивної поведінки, яка спрямована на усунення джерела фізичної або психологічної небезпеки. Вище вказаний автор виділяє види негативних емоцій та умови їх виникнення:

- гнів виникає при виникненні перешкод на шляху досягнення мети і служить для пробудження енергії, що вимагається для руйнування перешкоди;
- печаль виникає в ситуації втрати значимого об'єкта і служить до зниження рівня енергії для подальшого її використання;
- страх допомагає уникнути небезпеки або мобілізуватися для нападу;
- презирство підтримує власну самооцінку і поведінку домінування;
- сором'язливість сигналізує про потребу в самоті і інтимності;
- почуття провини встановлює підпорядковану роль у соціальній ієрархії і свідчить про можливість втрати самоповаги;
- відраза призводить до відштовхування шкідливих об'єктів [2].

В. Лебединський спрямовував свої дослідження на вивчення ролі емоцій як у педагогічному, так і у більш широкому сенсі – життєвому контексті. Він вважає, що емоції у процесі розвитку дошкільника утворюють складну систему емоційної регуляції, що має багаторівневу будову. Дана система найшвидше реагує на будь-які зовнішні впливи середовища та внутрішні сигнали організму особистості дитини. Вище згадана система, на думку науковця, також відповідальна за оптимізацію всіх психічних процесів, тобто за підтримку певного рівня енергетичної активності, сигналізує про задоволення фундаментальних потреб дитини [5].

Вище вказаний науковець зазначає, що при емоційних порушеннях у дітей страждають наступні складові психічного розвитку:

- оптимізація всіх психічних процесів та енергетичне забезпечення діяльності;
- мотиваційна складова діяльності;
- адекватність відображення дійсності та орієнтування у життєво важливих обставинах;
- регуляція спрямованості й динаміки поведінки.

Л. Абрамян, А. Захаров, В. Лебединський та інші науковці доводять, що результатом неправильно організованої виховної роботи є емоційний дискомфорт, який триває довгий час, що призводить до частих конфліктів, відсутності взаєморозуміння у спілкуванні між однолітками. Емоційна пасивність дошкільників, стійке негативне ставлення до оточуючих людей є причинами дисгармонійного особистісного розвитку, зниження творчого потенціалу, функціональних порушень [4; 5].

У науковій літературі виділяється три групи порушень у розвитку емоційної сфери дошкільників: розлади настрою; розлади поведінки; порушення психомоторики.

Розлади, пов'язані із настроєм, розділяють на два види:

- із посиленням емоційності;
- із зниженням емоційності.

До першої групи належать такі стани, як ейфорія, дисфорія, страхи, депресія, тривожний синдром. Що стосується другої групи, то до неї належать апатія, емоційна тупість, паратимії.

До розладів, що пов'язані із поведінкою, відносять гіперактивність та агресивну поведінку: нормативно-інструментальну агресію, пасивно-агресивна поведінка, інфантильну агресивність, захисну агресію, демонстративну агресію, цілеспрямовано-ворожу агресію.

Згідно наукового підходу М. Вайнер, переважній більшості дітей дошкільного віку довільна поведінка, яка характеризується як усвідомлена, ініціативна, дається із великими труднощами та супроводжується різними порушеннями. У таких випадках поведінка дитини характеризується як неадаптивна, неконструктивна [3].

Вище зазначений науковець, виділяє наступні форми неконструктивної поведінки у дітей дошкільного віку: імпульсивна, агресивна, демонстративна, протестна, конформна, недисциплінована, симптоматична поведінка [3].

Форми такої неконструктивної поведінки можуть бути викликані різними причинами. Однак їх можна розділити на дві групи. До першої групи порушення поведінки можна віднести первинну обумовленість, тобто неконструктивну поведінку визначають нестабільністю психічних процесів (психомоторна загальмованість або розгальмування). В інших випадках порушення поведінки дитини обумовлено неадекватним реагуванням дитини на ситуації у її житті.

Таким чином, особливості негативних емоційних проявів у дітей дошкільного віку полягають у тому, що вони пов'язані із дискомфортом, негативними почуттями, незадоволенням потреб і т. д. Наступною особливістю негативних емоційних проявів є їх залежність від віку дитини, а також негативні емоції проявляються у поведінці дошкільників. Сила прояву залежить від рівня сформованості емоційно-вольової сфери та саморегуляції дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анохин П. К. Системные механизмы высшей нервной деятельности: избранные труды: монография. М. : Наука, 1979. 456 с.

2. Бреслав, Г. М. Эмоциональные особенности формирования личности в детстве: норма и отклонения. М. : Педагогика, 1990. 140 с.
3. Вайнер, М. Э. Игровые технологии. Коррекции поведения дошкольников. М.: Педагогическое общество России, 2004. 48 с.
4. Захарова, И. Ю. Лечебно-педагогическая диагностика детей с нарушениями эмоционально-волевой сферы. М. :Теревинф, 2018. 80 с.
5. Лебединский, В. В.Нарушения психического развития в детском возрасте: учеб. пособие для студ. вузов. М. : Академия, 2006. 144 с.